

**T.C.
BAHÇEŞEHİR ÜNİVERSİTESİ**

**SHAKESPEARE'İN MACBETH OYUNUNDAKİ
LADY MACBETH KARAKTERİNİN
STANİSLAVSKİ METODUNA GÖRE
İNCELENMESİ**

Yüksek Lisans Tezi

FİRDEVS MANGLAY

İSTANBUL, 2013

**T.C.
BAHÇEŞEHİR ÜNİVERSİTESİ**

**SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İLERİ OYUNCULUK**

**SHAKEPEARE'İN MACBETH OYUNUNDAKİ
LADY MACBETH KARAKTERİNİN
STANİSLAVSKİ METODUNA GÖRE
İNCELENMESİ**

Yüksek Lisans Tezi

FİRDEVS MANGLAY

Tez Danışmanı: ÖĞR. GÖR. ZURAB SİKHARULİDZE

İSTANBUL, 2013

T.C.
BAHÇEŞEHİR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İLERİ OYUNCULUK

Tezin Adı: Shakespeare'in Macbeth Oyunundaki Lady Macbeth Karakteri'nin Stanislavski Metoduna Göre İncelenmesi
Öğrencinin Adı Soyadı: Firdevs MANGLAY
Tez Savunma Tarihi: 20.05.2013

Bu tezin Yüksek Lisans tezi olarak gerekli şartları yerine getirmiş olduğu Enstitümüz tarafından onaylanmıştır.

Yard. Doç. Burak KÜNTAY
Enstitü Müdürü
İmza

Bu tezin Yüksek Lisans tezi olarak gerekli şartları yerine getirmiş olduğunu onaylarım.

Dr. Zurab SIKHARULIDZE
Program Koordinatörü
İmza

Bu Tez tarafımızca okunmuş, nitelik ve içerik açısından bir Yüksek Lisans tezi olarak yeterli görülmüş ve kabul edilmiştir.

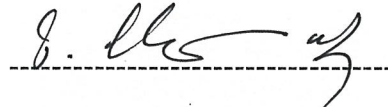
Jüri Üyeleri

İmzalar

Tez Danışmanı
Dr. Zurab SIKHARULIDZE

Ek Danışman
Öğr. Gör. Tamar KHORAVA

Üye
Prof. Dr. Melih Zafer ARICAN

ÖZET

SHAKESPEARE'İN MACBETH OYUNUNDAKİ LADY MACBETH KARAKTERİNİN STANİSLAVKİ METODUNA GÖRE İNCELENMESİ

Firdevs MANGLAY

İleri Oyunculuk

Tez Danışmanı: Öğr. Gör. Zurab SİKHARULİDZE

Mayıs 2013

Bu çalışmada William Shakespeare'in en önemli dört tragedyasından biri olan Macbeth oyunundaki Lady Macbeth karakteri incelenmiştir. Bunu yapabilmek için öncelikle oyun, oyunun yazarı ve oyunun yazıldığı dönem incelenmiştir. Daha sonra Lady Macbeth karakterinin içinde bulunduğu durumlar ve karakterin bu durumlara tepkileri, karakterin kişisel özellikleri, yaşadığı çatışmalar incelenmiş ve karakterin özellikleri derinlemesine anlamaya çalışılmıştır. Bu inceleme yapılırken Stanislavski Metodu dikkate alınmıştır. Söz konusu çalışma seyirciye açık bir performans olmayıp, bu tez çalışmasına temel teşkil etmesi amacıyla seçilmiştir. Pratiğin teorik çalışmasıdır.

Anahtar Kelimeler: Shakespeare, Macbeth, Lady Macbeth, Stanislavski

ABSTRACT

Firdevs MANGLAY

Advanced Acting Master Program

Thesis Supervisor: Dr. Zurab SIKHALURIDZE

May 2013

In this study, Lady Macbeth is investigated who is a character in the play of Macbeth. Macbeth is the one of the four most important tragedies of William Shakespeare. In order to do this, the play, the play's writer and writing period of the play are investigated. Then, in cases where the character of Lady Macbeth's responses to the situations, the personal characteristics of this person, her conflicts are examined and tried to figure out the character's features in-depth. This is taken into account when examining the Stanislavski Method. This study is not an open performance to the audience but it is chosen in order to form the basis of this thesis. It is the theoretical study of practice.

Keywords: Shakespeare, Macbeth, Lady Macbeth, Stanislavski

1. GİRİŞ

Bu programa başvurduğum sıralarda girdiğim mülakat sınavında Öğr. Gör. Zurab SİKHARULİDZE hocam bana bir olay verip Lady Macbeth gibi davranmamı istemişti. Açıkçası pek bir şey yapamamıştım, ama bu olay benim inanılmaz derecede merakımı uyandırmıştı. Lady Macbeth nasıl bir karakterdi, istekleri, tutkuları, amaçları nelerdi. Mesela Lady Macbeth kocasını savaşa yollasa ona ne derdi, ya da savaş dönüşü onu karşılasa, veya savaşa gitmemesini istese yalvarır mıydı, ya da nasıl yalvarırdı. O zaman fark ettim ki; bir karakteri bilmek demek onu her yönden tanımak demek. Duygularını, düşüncelerini, konumunu, ne istediğini, niçin istediğini, ne zaman istediğini ayrıntılarıyla bilmek demek. Bu sebeple tez konum olarak, gerçekten karakterini anlamak istediğim; Shakespeare'in Macbeth oyunundaki Lady Macbeth karakterini seçtim.

Öncelikle Macbeth oyununun yazarı W. Shakespeare'i inceledim. Daha sonra oyunun yazıldığı dönem yani Elizabeth Dönemi ve o zamanki tiyatro anlayışını inceledim. Eseri incelemeye geçtiğimdeyse sırasıyla; eserin fabeli, ideası, türü, tarzı, ana çatışması, büyük ve küçük olayların sıralanması ve oyunun karakterlerini inceledim. En son olarak da Lady Macbeth karakterini olayların akış sırasına göre ayrıntılarıyla inceledim. Bunları yaparken Stanislavski Metodu'nu göz önünde bulundurdum. Duyguların yapay olarak değil, yaşanan olaylar neticesinde doğal bir şekilde ortaya çıkmasını savunan Stanislavski Metodu'na göre; Lady Macbeth'in yaşadıkları neticesinde ortaya çıkan duygularını, psikolojisini anlamaya çalışarak; davranışlarının sebeplerini ve nihayetinde karakterini çözmeye çalıştım. Bunu rolün yaratılma sürecine ışık tutabilme amacıyla yaptım. Elbette bu çalışma pratiğin sadece teorik olarak bir yorumudur. Lady Macbeth karakterinin tüm gerçekliğiyle sahnede var edilebilmesi için; Stanislavski'nin dediği gibi; oyuncunun bu bilgileri kendi ben'in de eritip yeni bir 'ben' olarak baştan doğması gerekmektedir. Bu çalışmanın amacı oyuncuya bu süreçte yardımcı olabilmektir.

2. EDEBİ TAHLİL

2.1 WILLIAM SHAKESPEARE'İN HAYATI

Romanlarından tanıdığımız ama aslında bir İngiliz Edebiyatı Profösörü olan Halide Edip Adıvar Shakespeare'in hayatından bahsederken yazısına şu iki cümleyle başlar: Shakespeare hakkında iki malumat kaynağı vardır: 1.-Tarihi ve kanuni kayıtlar. 2.- Tenkit ve faraziyeler. Bu sebeple olacak ki; bugün Shakespeare konuşulduğunda insanlar da ikiye ayrılıyor. Tarihten Shakespeare adında büyük bir ozan geçtiğini düşünenler ya da konuyla ilgili en son yapılan filmlerden biri olan Anonymous filminin de iddia ettiği gibi Shakespeare'in hiç bir sey yazmadığını düşünenler. Sonuç ne olursa olsun bugün elimizde olan ve bütün dünya'da kabul görmüş bu büyük yapıtların bir yazarı olduğu gerçeği değişmiyor.

Bilinen Shakespeare yaşamına gelirsek; Shakespeare adı on altıncı yüzyılda Warwickshire'da sık rastlanan bir addi. Şair büyük olasılıkla Stratford'un 6 kilometre kuzeyinde yer alan Snitterfield adındaki köyde çiftçilik yapan Richard Shakespeare'in torunuydu. Babası John Shakespeare'in 1552 yılında evinin önünde gübre biriktirdiği için ceza ödediği ile ilgili kayıt bulunmaktadır. William Shakespeare Mary Arden ve John Shakespeare'in üçüncü çocukları olarak dünyaya geldi. Yine kayıtlar onun 26 Nisan 1564 yılında vaftiz edildiğini söylüyor. Babası; John Shakespeare ticaretle uğraşıyordu. Bir ara Belediye Meclis Üyesi ardından da Belediye Başkanı Birinci Vekili oldu. Bu sayede parasız eğitime hak kazandığı düşünülen Shakespeare'in en azından orta dereceli bir okulda eğitim gördüğü sonucuna varılıyor. 1578'den itibaren John Shakespeare'in işleri bozulmaya başlıyor ve 1586'da konsey toplantılarına katılmadığı için adı meclis üyeleri listesinden çıkarılıyor. Bundan sonraki kayıt ise 27 Kasım 1582'de alınan evlilik izin kağıdı. Ertesi gün Shakespeare henüz on sekizindeyken kendisinden sekiz yaş büyük Anne Hathaway ile evleniyor. Altı ay sonra da kızları Suzanna, iki sene sonra da ikizleri Judith ve Hamnet doğuyor. Fakat çok geçmeden ilin hem yargıcı hem parlamentodaki temsilcisi Sir Thomas Lucy ile, korusunda izinsiz geyik avlamaktan bozuşuyor. Bu suçtan yargılanmak istemediğinden

mi, yoksa; mutsuz evliliğinden kaçmak istediğinden mi bilinmez Stradford'dan ayrılıyor. Genel kanı onun 1587'de Londra'ya gittiği yönünde ancak 1592 de oyuncu olarak sahnelere çıkmadan önceki bu yıllar 'kayıp' yıllar olarak biliniyor. Gerçi 1592 de akademisyen ve oyun yazarı Robert Greene'in son kitabında, Shakespeare hakkında "sonradan görme karga" diye bahsetmesi bize çağdaşları arasında tanıdığını hatta kızıldığını anlatıyor. Shakespeare ilk uzun şiiri Venüs ile Adonis'i 1593'te Southampton Kontu Henry Wriothsley'e sunuyor ve ilgiyle karşılanıyor. IV. Henry'nin ilk üç bölümünü de bu tarihlerde bitiriyor. Bundan sonraki oyunlarının oynanışlarını artık tarihleriyle izleyebiliyoruz.

Shakespeare Londra'ya geldiğinde muhtemelen Leicester Beyi'nin oyuncularını arasına katıldı çünkü o zamanlarda bir Bey'in üzerine kayıtlı değilsen oyun oynama izni verilmiyordu. Leicester Bey'inin ölümünün ardından bütün oyuncular Derby Beyi'nin oğlu Strange'in hizmetine girdiler. O da öldükten sonra 1594'te Saraynazırı'nın Adamları, I. James'in tahta geçmesinden sonra Kralın Adamları diye bilinen bir kumpanyaya katılıyor ve oyunlarının bir çoğunu görevi sarayda gösteriler düzenlemek olan bu topluluk için yazıyor. Ancak oyunlarında hiç bir zaman başrol oynayamıyor. Genelde kendi kahramanlarını hep Richard Burbage adında bir aktör oynuyor. Artık para da kazanmaya başlayan Shakespeare 1589 yılında Blackfriars Tiyatrosu'nun hissedarlarından oluyor, 1599' da ise Globe Tiyatrosu'nun ortaklarından oluyor. 1597'de doğduğu şehir olan Stradford da büyük bir ev alıyor. Zaten ailesini ziyaret etmeyi de bırakmıyor Shakespeare. Yaşlılığında ise temelli yerleşiyor buraya. Gerçi arada sırada Londra'ya gidiyor. Ama anlaşılabilir son yıllarını doğduğu şehirde geçirmek istiyor Shakespeare. 25 Mart 1616'da vasiyetnamesini yazıyor ve nedense karısı Anne Hathaway'e yatağını ama ikinci en iyi olanını bırakıyor. Denilenlere göre arkadaşları Jonson ve Drayton'ı evinde ağırladığı bir gece fazla içki içiyor ve hummaya yakalanıp 23 Nisan 1616'da ölüyor ve kasabanın kilisesine mihrabın yanına gömülüyor. Ölüsünün rahatsız edilmemesini isteyen Shakespeare'in, mezartaşına yazdırdıkları enteresan:

Hazreti İsa aşkına, dostum, aman
Sakın burda saklı toprağı kazmaktan;
Bu taşları esirgersen Tanrı razı olsun,
Kemiklerime dokunansa Tanrı'dan bulsun!

Mısralar kendilerine verilmiş olan görevi başarmis olacaklar ki Shakespeare'in mezarı bugün bile aynı yerinde durmaktadır.

2.2 SHAKESPEARE'İN ESERLERİ

Ne enterasandır ki Shakespeare sağlığında oyunlarından çok şiirleriyle ünlenmişti. Gerçi Shakespeare'in oyunlarının güzelliği özünün şiir olmasındandır. Bu sebeple şiirlerini ve oyunlarını birbirinden ayırmak ne derece doğrudur bilinmez. İlk bilinen şiiri Venus ile Adonis 1593'de yayınlanmış ve Henry Wriothesley'e yani Earl of Southampton'a ithaf edilmiştir. Konusu Yunan mitolojisinden alınan şiir; iki bin mısradan oluşur. Bundan bir yıl sonra da Lucretia'nın Kaçırılışı basılmıştır. Yine aynı kişiye ithaf edilen şiirin dili bu sefer daha samimidir. Konusunu Roma efsanelerinden alan şiir Shakespeare'in lorda duyduğu sevgiden ve ona ne kadar borçlu olduğundan bahseder. Çağdaşları Shakespear'in ününün büyük bir kısmının bu iki şiirden geldiği ni düşünsede bugün Shakespeare severler bu şiirlere pek değer vermezler ve bunları acemilik devri olarak nitelerler. Bundan sonra çıkan sone'leri okumaksa birden bire şairin olgunluk dönemine geçmek gibidir. Sone'lerin yazılım tarihi tam bilinmese de 1609 yılında matbaacı Thomas Torpe tarafından yayınlandığı biliniyor. Sone'lerin ithaf edildiği Mr. W. H.'ninsa kim olduğu hala bir tartışma konusu. Tarihçiler yazılan 154 sone'yi iki gruba ayırıyorlar. İlk 126 sonenin bir delikanlı'ya, ikinci gruptaki 27 sone'nin de bir kadına ithaf edildiğini söylüyorlar. Bu sebeple de asıl konusu aşk olan sonelerde iki çeşit aşk anlatılmıştır. Birincisi bir delikanlıya duyulan saygı ve hayranlık; ikincisi de bir kadına duyulan şehvet ve nefretle karışık ihtiras. Tarihçiler bu sone'lerin şairin gerçek duygu ve düşüncelerini yansıtıp yansıtmayacağı konusunda da ikileme düşmüşlerdir. Shakespeare'in hayatıyla ilgili çok az şey bilinmesi ve insanların onun eserlerinden yola çıkarak onun hayatına dair ipuçları yakalamaya çalışmaları sanırım bizi doğrulara götürdüğü kadar yanlışlara götürmesi de muhtemel. Bu sebeple sone'lerin onun otobiyografisi olduğu düşüncesi muhtemelen Dünya döndükçe tartışılacak. Shakespeare'in oyunları ise, o dönem oyun basmak gibi bir alışkanlık olmadığından; şairin ölümünden 7 yıl sonra; yani 1623'de, arkadaşları John Heming ile Henry Condell tarafından Birinci Folio olarak yayınlanmıştır. Tabi bu kişiler oyunların, daha önce

çıkan Quarto'ların (tek tek çıkan küçük boy oyunlar) aslı olduğunu söylemişler, Quarto'ların yanlış ve çalıntı olduğunu iddia etmişlerdir. Bazı yerlerde Quarto'lardan daha iyi metinler veren Birinci Folio; Hamlet ve Kral Lear oyunlarında Quarto'lardan daha kısa metinler vermektedir. Bu sebeple Birinci Folio'nun ne kadar fazlası ya da eksiki olduğu pek bilinmemektedir. Yine de 18. yy'dan itibaren yapılan yoğun çalışmalarla oyunlar bugünkü şeklini almıştır. Bugün Shakespeare'in bilinen 37 oyunu vardır. Bunlardan sadece 18'i yazar hayattayken Quatro olarak yayınlanmıştır.

Henry IV'in ikinci kısmı (1594) ve üçüncü kısmı (1595), *Richard II* (1597), *Richard III* (1597), *Romeo ve Juliet* (1597), *Love's Labour's Lost* (Aşkın Emeği Boşa Gitti) (1598), *Henry IV*'un birinci kısmı (1598) ve ikinci kısmı (1600), *Much Ado About Nothing* (Kuru Gürültü) (1600), *A Midsummer's Night Dream* (Bir Yaz Gecesi Rüyası) (1600), *The Merchant of Venice* (Venedik Taciri) (1600), *Henry V* (1600), *Titus Andronicus* (1600), *The Merry Wives of Windsor* (Windsor'un Şen Kadınları) (1602), *Hamlet* (1603), *King Lear* (1608), *Troilus ve Cressida* (1609), *Pericles* (1609), ve ölümünden sonra *Othello* (1622) çıkmıştır.

Bunların dışında yayınlananlar:

(1590-95) *The comedy of Errors* (Yanlışlıklar Komedyası), *The taming of the Shrew* (Hırçın Kız), *The Two Gentlemen of Verona* (Verona'lı iki centilmen)

(1595-600) *King John* (Kral John), *As You Like It* (Beğendiğiniz Gibi), *Julius Ceaser*, *Twelfth Night* (Onikinci Gece)

(1600-1608) *All's Well That Ends Well* (Sonu İyi Biterse), *Measure for Measure* (Kıssasa Kıssas), *Macbeth*, *Antonius and Kleopatra*, *Coriolanus*, *The Life of Timon of Athens* (Atina'lı Timon)

(1608-1613) *Cymbeline*, *Winter's Tale* (Kış Masalı), *The Tempest* (Fırtına), *Henry VIII*. Sadece oynansın diye yazılan bu dönem oyunlarının günümüze gelebilmesi gerçekten mucizedir ki çoğu oyun maalesef günümüze gelememiştir. Shakespeare oyunlarınınsa günümüze ulaşması onların döneminde de gerçekten beğenildiğinin bir göstergesidir.

2.3 ELIZABETH DÖNEMİ VE TİYATROSU

Turan Oflazoglu bu çağa ‘İngiliz Ronesansı’nın gerçekleştiği, insanların uyanıp, yenilendiği, canlanıp devindiği, güçlenip büyüdüğü çağ’ der. Altın Çağ olarak da bilinen bu dönem müziğin, şiirin, edebiyatın da altın çağı olarak bilindiği gibi İngiliz Tiyatrosu’nun da altın çağıdır. Shakespeare, Christopher Marlowe, Ben Johnson gibi oyun yazarlarını yetiştirmiştir çünkü. Ancak hiçbir çağ bir önceki çağdan bağımsız değerlendirilemeyeceği gibi, Elizabeth Donemi’ni de Oğta Çağ’dan ayrı değerlendirmek imkansızdır. Her şeye Tanrı’nın hakim olduğu, Dünya’nın sadece öbür tarafta gitmek için gelinen bir yer olduğu düşüncesi bu çağda da yok değildir, ancak; eleştirel düşüncenin yavaş yavaş gelişmeye başladığı bu çağda, Tanrı yerini biraz da olsa insana bırakmaya başlamıştır. Bireysellik önemli olmaya başlamış, insanlar kendi mutlulukları için seçim yapmaya başlamışlardır. Bu yüzden ki Elizabeth Dönemi seyircisi iştahla koşar tiyatroya. Beslenip güçlenmek arınıp yücelmek için. Halk tiyatroyu desteklerken, tiyatro da halkı yükseltir.

Elizabeth çağında oyunlar belki edebiyat bakımından değerli sayılmazdı ama Shakespeare’in öldüğü sene şehirde on tiyatronun olması halkın tiyatro’yu sevdiğinin bir kanıtı olsa gerek. Bunlardan en önemlileri Globe ve Blackfriars’tir. Shakespeare’in oyunlarının çoğu aynı zamanda hissedarı olduğu bu tiyatrolarda oynanırdı. O zamanlarda her tiyatro yüksek mevkideki bir asilzade tarafından korunurdu. Aktörler bu kişinin hizmetkârı sayılırlardı ve ancak bu kişiden resmi bir izin belgesi aldıktan sonra oynayabilirlerdi. Herhangi bir izin belgesi olmayan aktörler serseri damgası yer ve cezalandırılırlardı.

Bu dönem tiyatrolarının kendine özgü bir yapısı vardır. Daha çok yuvarlak ya da sekizgen olan bu tiyatrolar, damsızdı. Seyirciler güneşten veya yağmurdan korunamazdı. Sahne de bugünkünden çok farklıydı. Oyuncular oyunlarını tiyatronun ortasında yükseltilmiş bir platformda oynuyorlardı ve bu platformun etrafında küçük bir parmaklık bulunuyordu. Böylece oyuncular sanki oyunlarını seyircilerin ortasında oynuyorlardı ve seyirciler oyuncuları çok yönden görebiliyorlardı.

Bu dönem tiyatrosunda kadın roller de erkekler tarafından oynanıyordu. Şimdiki gibi bir dekor anlayışı da yoktu. Yatak, sandalye, masa gibi eşyalar gerektiğinde sahneye koyulurdu. Bu yüzden dekor harikulade tasvirlerle yaratılırdı. Ancak kıyafetlere önem verilirdi. Elizabeth dönemi seyircisi de oyuna kayıtsız kalmazdı. Beğenmedikleri zaman yedikleri fındık, fıstığın kabuğunu oyuncuya ya da sahneye atar, bağırp çağırır bilhassa kedi gibi miyavlarıydı. Ama beğendiklerinde katıla katıla gülerler, hüznü yerlerde ağlarıydı.

2.4 MACBETH OYUNU HAKKINDA

Shakespeare'in bu eseri 1605-1606 yılları arasında, sarayda oynanmak üzere yazdığı düşünülüyor. Bunun sebebi; oyunun Shakespeare'in diğer eserlerine göre oldukça kısa olması ve o zamanın Kral'ı olan I. James'a bir çok yerde gönderme yapılması. I. James'in cadılara karşı özel bir ilgisi vardı. Hatta kendisi cadılar hakkında Demonology adında bir kitap yazmıştı. Shakespeare bu sebeple oyununda cadılar'a önemli bir yer vermiş olabilir. Ayrıca dördüncü perdenin üçüncü sahnesinde Malcolm birden bire Kral Edward'ı över. Kralların ilahi iyileştirme gücünden bahseder ve bu gücün kendinden sonraki krallara da geçeceğini söyler ve James'i ima eder. Ayrıca James'in atası sayılan Bonquo'yu da iyi kalpli, dürüst bir insan olarak göstermesi yine James'a yapılan ince bir iltifattır ki Shakespeare'in esinlendiği kaynak olan Holinshed Tarihçesinde Bonquo Macbeth'in yardımcısı ve kötü bir insandı. Holinshed'in gerçek vakainamesinde; İskoçyalı asilzadelere Donwald, Kral Duffe'ı evinde misafir edmiş, karısının teşvikiyle onu öldürmüş, suçu da sarhoş ettiği uşakların üzerine atmıştır. Shakespeare Donwald yerine Macbeth'i; Duffe yerine de Kral Duncan'ı koymuştur. Ancak bu hikayeden her zaman yaptığı gibi sadece esinlenmiştir Shakespeare ve sonucunda Macbeth gibi bir oyun çıkarmıştır. Bu bakımdan eline geçen malzemeyi nasıl serbestçe şekillendirdiğini göstermek bakımından Macbeth ayrıca ilgi çekicidir. Mesela Holinshed'de Kral Duffe çok kötü bir Kraldır, ülkeyi iyi yönetemez ancak Macbeth'deki Kral Duncan iyi bir Kraldır ve Macbeth böyle iyi bir Kralı öldürmekle daha bir suçludur. Ayrıca Holinshed'in Dowald'ı ülkeyi ilk on yıl çok iyi yönetmiş ancak son birkaç yılda şeytana uymuştur, oysa ki Shakespeare'in Macbeth'i başından beri hep zordadır. Peki Shakespeare Macbeth'i niçin bu kadar kötü göstermek

istemiştir? Bunun sebebi Macbeth'in yaptığı eylemlerin de hiçbir haklı yan bırakmayarak, hırsına kurban olmasını sağlayarak tregedyanın gücünü arttırmak istemesi olabilir. Yine benzer sebeplerle, Macbeth'in suç ortağı olarak onunla aynı yola çıkan, ancak yaşadığı vicdan azabına daha fazla katlanamayan Lady Macbeth'in düşüşünü göstermesi yine Macbeth'i eşsiz bir tregedyya örneği yapar.

2000 satır bile tutmayan Macbeth ilk olarak 1623 folio'sunda yayınlanmıştır. Ancak eleştirmenler oyunun bazı yerlerinin eksik bazı yerlerininse başkası tarafından sonradan eklendiğini düşünürler. Bunların çoğu cadılarla ilgili sahnelerdir. Mesela üçüncü perdenin beşinci sahnesinde oyunla hiç ilgisi olmayan Hecate'nin söylediklerini Shakespeare'in yazdığını artık çoğu kişi düşünmez. Birinci perdenin yedinci sahnesinde de Macbeth ve Lady Macbeth; Duncan'ı öldürmek için önceden plan kurmuşlar gibi konuşurlar ama oyunda böyle bir şey yoktur; ya da Macbeth öldürmekten vazgeçince Lady Macbeth onu verdiği sözden caymakla suçlar ama Macbeth'in söz verme sahnesi de yoktur. Bonquo öldürülecekken ortaya çıkan üçüncü katilinde nereden geldiği bilinmemektedir. Bunun gibi olaylar yüzünden Mabeth'in aslı gibi olmadığı kesindir ancak bu Macbeth'in değerinden bir şey eksiltmez. Günümüze kadar gelebilmeyi başarabilmiş Macbeth zamanında da çok beğenilmiş, defalarca temsil edilmiş, hala da temsil edilmeye devam etmektedir.

2.5 ESERİN FABELİ

Oyun üç cadının bir sonraki buluşmalarının Machbet'le olmasına karar vermeleriyle başlar. Sonraki sahnede bir asker İskoçya Kralı Duncan'a Macbeth ve Bonquo'nun düşman askerlerini yendiğini haber verir. Bu arada Macbeth ve Bonquo eve dönerlerken fundalıkta bu üç cadıya rastlarlar. Cadılar Macbeth'i önce Glamis Bey'i sonra Cawdor Bey'i en son da İskoçya Kralı olarak selamlarlar. Bonquo'ya da kendisinin değil ama neslinin Kral olacağını söylerler. Cadıların söylediklerini aralarında tartışırken Kral'ın adamı gelir ve Macbeth'e Cawdor Beyliği'nin verildiğini haber verir. Buna çok şaşırarak Macbeth cadıların kehanetinin doğru çıkması için umutlanır.

Karısına bir mektup yazan Macbeth cadıların kehanetinden bahseder. Lady Macbeth de geleceğe dair heveslenir. Kral Duncan o gece Macbeth'lerin evini ziyaret etmeye karar

verir. Haberi alan Lady Macbeth ve kocası Macbeth; Kral Duncan'ı öldürmeye karar verirler. Macbeth biraz gönülsüz olsa da Lady Macbeth onu ikna eder ve Macbeth gece Kral Duncan'ı öldürür. Lady Macbeth Kral'ın kanını uyuyan nöbetçilerin üstüne sürer ve suçu onlar işlemiş gibi gösterir. Olaydan sonra kendi canlarının da yanabileceğini hisseden Duncon'ın oğullarından Malcolm İngiltere'ye, Donalbain ise İrlanda'ya kaçar. Böylece Macbeth Kral olur. Cadıların kehanetini gerçek yapan Macbeth, Bonquo'nun neslinin kral olmasını istemediğinden ona ve oğluna tuzak kurarak Bonquo'yu öldürtür ancak oğlu Fleance kaçarak kurtulur. Vicdanı tarafından rahat bırakılmayan Macbeth aynı gece yemekte, koltuğunda Bonquo'nun hayaletini görür. Macbeth gelecekte haber almak için tekrar cadılara gider. Cadılar yine üç kehanette bulunurlar. Macduff ve Fife Beyi'ne dikkat etmesini, ana karnından çıkmış hic kimseden korkmamasını ve koca Birnam ormanı kalkıp üstüne gelmedikçe yenilemeyeceğini söylerler. Bunun üzerine Macduff'un evinde olmamasından faydalanan Macbeth, Macduff'un evini basıp çocuklarını ve karısını öldürür. Lady Macbeth isledikleri suçların vicdan azabına dayanamaz ve ortalıklarda sürekli uyur gezer bir şekilde elindeki kan izini çıkarmaya çalışarak dolaşır. İngiliz ordusu başında Malcolm, amcası Siward ve Macduff ile birlikte Dunsinane Şatosu'na saldırırlar. Malcolm sayıları belli olmasın diye her askerin Birnam Ormanı'ndan bir dal kesip başına koymasını emreder. Böylece uzaktan orman yürüyor gibi gözükür ve cadıların olmaz dediği ikinci kehanet gerçekleşmiş olur. Bu arada Lady Macbeth'in ölüm haberini alır Macbeth. Ordu şatoya girer ve Macbeth genç Siward'ı öldürür. Daha sonra Macduff'la karşılaşan Macbeth rahattır çünkü kadından doğmuş birinin onu öldüremeyeceğini düşünmektedir. Ancak Macduff ona doğumdan önce annesinin karnından yarılp çıkarıldığını söyler. Doğal yollarla doğmamıştır yani Macduff. Cadıların üçüncü kehaneti de gerçekleşir ve Macbeth; Macduff tarafından öldürülür. Malcolm krallığını ilan eder.

2.6 ESERİN İDEASI

Shakespeare bu eserde iki yüce insan olan Macbeth ve Lady Macbeth'in hakları olmayan bir şeye el uzattıkları için nasıl düştüklerini anlatır. Hırs ve vicdanın çatışmasının anlatıldığı bu eserde Macbeth sahip olmadığı bir şeyi yani krallığı zorla elde etmeye çalışır. Ancak gaddarca, kan dökerek elde ettiği krallık, ne ona ne de

karısına huzur ve mutluluk getirir. Macbeth bütün uykuları öldürmüştür artık. Öylesine kan içinde yüzüyordur ki; geri gitse bela, ileri gitse beladır. Bu sebeptendir ki; insan hakkı olmayan şeyi zorla almaya çalışmamalıdır.

2.7 ESERİN TÜRÜ

Macbeth; Shakespear'in dört büyük tragetyasından sonuncusudur. Çevirmen ve oyun yazarı Turan Oflazoglu, Shakespeare kitabında 'Macbeth de trajik olan ve oyunu tragedyaya yapan nedir?' diye sorar ve cevaplar. Machbet'i; karısı ve bir takım doğa üstü güçler cinayete iterler ama kralını bile bile öldürür Macbeth. Korkunç, iğrenç, alçakça bir cinayet bu ama trajik değil. Ancak herkes kendisine karşı ayaklandığı, adeta yapayalnız kaldığı halde pes etmeyişi, sonuna dek eylemine sahip çıkışı var ya; işte odur trajik bir kahraman, oyunu da büyük bir tragedyaya yapan. Adamın yaptığı iş alçakça ama direnişi yiğitçe.

2.8 ESERİN TEMASI

Macbeth ve Lady Macbeth yaptıkları her şeyi iktidar olma ve yükselme hırsıyla yaparlar. Gerçi Lady Macbeth kraliçe olmak istemesinden hiç bahsetmese de kocasının kral olmasını arzulamaktadır o da. Oyunun başında çevresindekiler tarafından cesur, sadık, onurlu bir komutan olarak bilinen Macbeth bu hırs uğruna ahlaki değerlerinden uzaklaşır, kanlı bir despota dönüşür zamanla. Bu hırs yapmayacakları şeyleri yaptırır, ikisini de mahveder sonuçta.

2.9 ESERİN TARZI

Shakespeare diğer oyunlarında olduğu gibi bu oyununda da şiirsel bir dil kullanır. Shakespeare oyunlarında; Surrey Kontu Hanry Howard'ın ilk defa 1557'de Aeneid çevirisinde kullandığı ama Marlowe'un geliştirip dram dilinin yetkin bir aracı haline getirdiği Blank Verse denen vezni kullanmıştır. Gerçi oyunlarında zaman zaman nesir diline başvurduğu, düz konuşulduğu da olur.

2.10 ESERİN ANA ÇATIŞMASI

Bu eserdeki en büyük çatışma hırs ve vicdanın çatışmasıdır. Macbeth Kral olmayı çok istemekte ancak bunu başarabilmesi için korkunç şeyler yapmak zorunda olması, onu sürekli vicdanıyla karşı karşıya getirmektedir. Lady Machbet'in kışkırtmalarına karşı, oyunun başında;

'Bir insana yaraşan her şeyi yapmaya varım;
Ondan ötesini yaptım mı, insan olmaktan çıkarım.'

demesi ama yinede hırsına yenik düşerek bir çok kötülük yapması onun insanlıktan nasıl çıktığını gösterir. Kral Duncan'ı öldürüp onu sonsuz bir uykuya gönderen Macbeth, kendi uykusunu da öldürmüştür. İşlediği suçun neticesinde; ne kendi, ne de karısı uyuyabilmektedir artık. Vicdanı onu rahat bırakmaz. Öldürdüğü Banquo'nun hayaletini çıkartır karşısına. Karısıysa elinde sürekli kan izi görür ve uyur gezer bir halde onu çıkarmaya çalışır. Macbeth ve Lady Macbeth rahat bir gün yüzü görmezler artık. Kötülükler ve kan her yanlarını sarar. Huzurları kalmaz. İstedikleri şey olmuş ama bu haksız istek ikisinin de sonunu getirmiştir.

3. AKTÖRÜN ROL ÜSTÜNDE ÇALIŞMALARI

3.1 BÜYÜK OLAYLARIN SIRALAMASI

1. Perde

Oyun korkunç bir fırtınanın gürültüleri arasında, ıssız ve karanlık bir fundalıkta üç cadının görünmesiyle başlar. Kendi aralarında konuşurlar cadılar ve ilk defa Macbeth'in adını onlardan duyarız. İkinci sahnede kanlar içinde yaralı bir subay, Kral Duncan ve oğulları Malcolm ve Donalbain'in yanına gelerek Macbeth'in isyan çıkaran Macdonwald'ı öldürdüğünü haber verir. Durumdan faydalanmak isteyen Cowdor Beyi de Norveç Kralı Sweno ile birleşerek Macbeth ve Bonquo'ya saldırmışlardır ancak

Macbeth onları da yenmiştir. Bunu duyan Kral Duncan Cowdor Beyi'nin ünvanının da Macbeth'e verilmesini emreder. Üçüncü sahnede Macbeth ve Bonquo cadılarla karşılaşılır. Birinci cadı Macbeth'i Glamis Beyi olarak selamlar. İkinci cadı Cowdor Beyi olarak selamlar, ki henüz Macbeth Cowdor Beyi olduğundan habersizdir. Üçüncü cadı ise geleceğin Kral'ı olarak selamlar ve Macbeth korkuya kapılır. Bonquo'ya ise neslinin kral olacağını söylerler ve ortadan kaybolurlar. Bu sırada sahneye giren Ross ve Angus Machbet'e Kral Duncan'ın başarılarından ötürü Machbet'e Cowdor Bey'i ünvanını verdiğini söylerler. Böylece Macbeth'de cadıların kehanetlerinin doğru çıkacağı ve Kral olacağı umudu yeşerir. Dördüncü sahnede Kral Machbet'e iki haber verir. Birincisi oğlu Malcolm'u tahtına varis gösterdiği ikincisi de Macbeth'in zaferini kutlamak için evinde bir gece misafir olacağıdır. Bir sonraki sahnede Lady Macbeth kocasından gelen mektubu okuyordur. Hemen kararını vermiştir Lady Macbeth; kocası Cowdor Bey'i olduğu gibi Kral da olacaktır. Bunun için kendi gücünü kocasına vermeye hazırdır. Daha sonra gelen Macbeth'e Duncon'un ne zaman döneceğini sorar. 'Ertesi gün' cevabını veren Macbeth'e öyle bir günün asla doğmayacağını söyler. Altıncı perde de Kral Duncan gelir ve bu perdenin son sahnesi olan yedinci sahnede Lady Macbeth, neredeyse bu işten vazgeçecek olan Macbeth'i, Kral'ı öldürmeye ikna eder.

2. Perde

Birinci sahne de Macbeth havada asılı bir hançer görür. Hayal gücü ona oyunlar yapmaya başlamıştır. İkinci sahne oyunun doruk kısmına ulaştığı yerdir. Lady Macbeth Kralın yanındaki adamların içkilerine uyku ilaçları koyar. Daha sonra Macbeth gidip Kral Duncan'ı öldürür. Lady Macbeth'se Kralın kanını uyuyan adamların yüzlerine sürer. Böylece cinayeti onlar işlemiş gibi olacaklardır. Artık Macbeth yalnız Kral'ı değil bütün ukuları öldürmüştür. Kapı çalınır. Bir sonraki sahnede Macduff ve Lenox gelirler. Macduff Kralı uyandırmak için odasına girer. Ancak Kralı kanlar içinde görünce çılgınlık atarak dışarı çıkar, çanları çaldırarak herkesi uyandırır. Macbeth olaya bakmaya gittiğine şaşkınlık içinde olan Kral'ın iki adamını öldürür. Olayın sorumluluğunun üstlerine kalmasından korkan Duncan'ın oğullarından Malcolm İngiltere'ye, Donalbain ise İrlanda'ya sığınır. Böylece bütün şüpheler daha çok onların üstüne çekilecektir. Bu perdenin son sahnesinde Macbeth'in taç giymek için Scone'a

gittiğini öğreniriz. Demek ki Lady Macbeth ve Macbeth'in hayalleri gerçekleşmiştir artık.

3. Perde

Macbeth Bonquo'yu öldürmeyi planlamaktadır. Ama yinede onu akşamki yemeğe davet eder. Bu arada onun oğlu Fleance ile birlikte akşam karanlığında saraya geri döneceğini öğrenir. Bonquo'nun oğlunu da öldürmek isteyen Macbeth için bu bulunmaz bir fırsattır. Daha sonra Macbeth cinayeti işlemek için iki katille anlaşır. İkinci sahnede Lady Macbeth'in kocasının emellerine ulaşması için yaptığı bunca şeyin ardından hiç mutlu olamadığını anlarız. İnsan huzura eremedikten sonra tahtta oturmak anlamsızdır. Ama yine de kendi mutsuzluğunu gizleyerek kocasına destek olmaya çalışır ve akşamki yemekte neşeli olmasını söyler Macbeth'e. Üçüncü perde de katiller Bonquo'yu öldürürler ancak oğlu Fleance kaçmayı başarır. Dördüncü sahne de yemekte Macbeth oturacağı iskemlede Bonquo'nun hayaletini görür ve onunla konuşmaya başlar. Konuklar şaşırırlar. Kadeh kaldırdıkları sırada tekrar hayaleti gören Macbeth bütün Lordların telaşlandığını gören Lady Macbeth kibarca herkesin gitmesini ister. Macbeth iyice saldırganlaşmıştır şimdi. O akşam yemeğe gelmeyen Macduff ve diğer kuşkulandığı herkesi öldürmeye hazırdır şimdi. Beşinci sahnede Lady Macbeth umutsuzca elindeki Duncon'ın kanını temizlemeye çalışır. Üçüncü perdenin son sahnesinde Lennox ve bir Lordun konuşmalarından artık Macbeth'in suçluluğunun herkes tarafından bilindiğini anlarız.

4. Perde

Bu perdenin birinci sahnesinde Macbeth kendisi cadıların yanına gider bu kez. Cadılar yine üç kehanette bulunurlar. Macduff'a dikkat etmesini, Macbeth'i anadan doğma kimsenin öldüremeyeceğini ve Birnam ormanı kalkıp yürümedikçe Macbeth'in yenilmeyeceğini söylerler. Macbeth çok rahatlar. İçeri giren Lennox Macduff'un İngiltere'ye kaçtığını haber verir. İkinci sahnede ise Macbeth Macduff'un suçsuz olan karısını ve çocuğunu öldürtür. Bu perdenin son sahnesinde de Macduff'un Kral'ın oğlu Malcolm ile birleşerek Macbeth'den öç almaya karar verdiklerini görürüz.

5. Perde

Birinci perde de Lady Macbeth'i uykusunda gezerken ve kendi kendine konuşarak elindeki lekeyi çıkartmaya çalışırken görürüz. Artık akıl sağlığını iyice kaybeden Macbeth'e doktor değil Rahip lazımdır. İkinci sahnede İngiliz ordusu başında Malcolm,

amcası Siward ve yiğit Macduff'un yaklaştığı görülür. Beşinci sahne de Lady Macbeth'in ölüm haberi gelir. İntihar etmiştir Lady Macbeth. Bir haberci Macbeth'e Birnam ormanının yürüdüğünü söyler. Halbuki sayılarının bilinmemesi için Malcolm askerlerine bir dal kesip başlarına koymalarını söylemiştir. Macbeth'in askerleri bile Malcolm tarafını tutar şato teslim olmuştur. Macbeth yinede inanamaz yenileceğine; çünkü anadan doğma hiç kimse onu öldüremeyecektir. Ancak Macduff vaktinden önce annesinin karnından çıkartıldığını söyleyerek Macbeth' öldürür. Malcolm Kral olur.

3.2 KÜÇÜK OLAYLARIN SIRALANMASI

1. Perde

Üç cadı gelecek toplantılarının fundalıkta olmasına karar verirler. Orada Macbeth'i de göreceklerdir.

Kanlar içindeki bir subay Krala haber vermeye gelir. Macbeth isyan çıkartan Macdonwald'ı kılıcıyla ikiye yarararak öldürmüştür. Bunu fırsat bilen Norveç Kralı'da Cowdor Beyi ile birleşerek saldırmıştır, ancak Macbeth ve Bonquo onları da yenmiştir.

Üç cadı gene toplanmışlardır. Cadılardan biri yediği kestaneden vermediği için gemicinin karısına çok kızmıştır. Halep'teki kocasının gemisini fırtınalarla sallayıp kocasını hayalifener haline getirecektir.

Kral'a Cowdor Beyi'nin idam edildiği bildirilir. Cowdor Beyi çok pişman olmuştur yaptıklarına.

Lady Macbeth kocasından olanlara dair bir mektup almıştır. O mektubu okuduktan sonra kocasına yardım etmeye karar verir.

Lady Macbeth Kralı karşılar. Kral Duncan'da ona çok güzel iltifatlar eder.

Macbeth Krala kötülük etmekten vazgeçer, ancak Lady Macbeth onu yeniden ikna eder.

2. Perde

Lady Macbeth Kralı babasına benzettiği için kendisinin onu öldüremeyeceğini söyler. Macbeth Kralı öldürürken Kral'ın oğulları uykularında konuşurlar. Macbeth bundan çok etkilenir. Macbeth yanlışlıkla Kralı öldürdüğü hançeri aşağı getirir. Lady Macbeth hançerleri geri götürüp, kralın kanını uykudaki nöbetçi askerlerin yüzlerine sürer.

Kapı vurulur. Sarhoş kapıcı kendini cehennem kapıcısının yerine koyarak her kapı vurulduğunda gelenin bir günahkar olduğunu düşünerek kendi kendine konuşur. Birinci

gelenin intihar eden bir çiftçi, ikinci gelenin Tanrı'yı kandıran bir softa, üçüncü gelenin de kumaş çalan bir terzi, olduğunu düşünür. (Bunlar o dönemin en bilinen suçlarıydı) Aynı zamanda içkinin zararlarından da bahseder kapıcı. En sonunda Macduff ve Lennox'u içeri alır.

Kralın öldürülmesinden sonra, Ross ve bir yaşlı adam doğa üstü şeylerin yaşandığından bahsederler. Gündüz saatlerinde havanın karanlık olması, şahinin baykuşun pençesinde can vermesi, kralın cins atlarının yabanileşip kaçmaları; hatta birbirlerini yemeleri.

3. Perde

Macbeth, Bonquo'yu öldürmeyi planladığını karısı Lady Macbeth'e söylemez.

İki katil Bonquo'yu öldürmek için saklandıkları yerde, yanlarında üçüncü bir katil belirir. Onu Macbeth'in gönderdiğini söyler.

Lady Macbeth konukların önünde kocasının Bonquo'nun hayaletiyle konuşmasını bastırabilmek için, misafirlere kocasının böyle bir huyu olduğundan bahseder. Ancak Macbeth daha da iler gidince konuklarına gitmelerini rica eder.

Cadıların başı, Hecate; Macbeth ile ölüm alışverişine girdikleri için cadılara kızar.

Forres, Lennox ve bir Bey aralarında konuşurlar. Macduff İngiltere Kralı'na yardımını almak için konuşmaya gitmiştir, bu arada da Macbeth'in gözünden düşmüştür. Macbeth'de savaş ihtimaline karşı ordusunu toplamaya başlamıştır.

4. Perde

Üç cadı ve başları Hecate korkunç malzemeler ve sözlerle bir kazanda büyü yaparlar. Yine üç kehanette bulunduktan sonra Macbeth Bonquo'yu sorar. Cadılar sekiz kral gösterirler. En arkadakinin elinde bir ayna vardır ve Bonquo'nun hayaleti de peşlerindedir. Bonquo gülererek oğullarını gösterir. Macbeth çok kızar.

Lady Macduff kocasının İngiltere'ye kaçtığını duyunca Macduff'a onları korumadığı, kurtların eline bıraktığı için çok kızar ve oğluna babasının öldüğünü söyler ama çocuk inanmaz. Babasına güvenir.

Macduff Kralın İngiltere'ye kaçan oğlu Malcolm ile konuşur. Malcolm kendini kötüleyerek Macduff'un güvenilebilirliğini dener. Ancak onun gerçekten halkının iyiliğini düşünen biri olduğuna kanaat getirince kendisiyle ilgili söylediği sözleri geri alır ve böylece birleşirler. Zaten o sırada savaşa çıkmaya hazırlanan Siward ve askerlerine katılmaya karar verirler. Bu arada Ross gelir ve Macduff'a karısı ve çocuğunun Macbeth tarafından öldürüldüğünü haber verir.

5. Perde

Lady Macbeth'in hizmetine bakan kadın, hekim'e Lady Macbeth'in durumunun hiç iyi olmadığını anlatır. O anda Lady Macbeth uyur gezer bir şekilde gelir ve kendi kendine konuşarak sürekli elindeki kan lekesini çıkartmaya çalışır. Lady Macbeth farkında olmadan kocasıyla yaptıkları kötülükler hakkında konuşur. O zaman hekim kraliçenin bir hekimden çok bir rahibe ihtiyacı olduğunu söyler.

Macbeth savaşa hazırlanırken bir yandan da Hekim'den karısını iyi etmesini ister ama hekim Lady Macbeth'in hastalığının kuruntular olduğundan ancak kendi kendini iyileştirebileceğini söyler.

Dışarıdan kadın çılgınlıkları gelir ama Macbeth artık hiç korkmamaktadır.

Macbeth İngiltere Kralı'nın oğlu genç Siward'ı öldürür.

Siward oğlunun öldürüldüğü haberini alır. Müjde olarak da Macduff Macbeth'in kafasıyla gelir. Malcolm herkesi kendi taç giyme törenine Scone'e davet eder.

3.3 KARAKTER ANALİZLERİ

CADILAR

Macbeth'teki cadıları incelemeye önce, o dönemde cadıların gerçekten var olduğuna inanıldığını unutmamak gerekir. Hatta o zamanın Kralı I. James'in cadılara özel bir ilgisi vardı. Kral olmadan önce Deamonologie adında; cadıların özelliklerini ve onları cezalandırmanın önemini anlattığı bir kitap yazmıştı. Shakespeare'in cadıları ise Kral James'in anlattıklarından farklı olmakla beraber cadılara özgü çeşitli doğa üstü özelliklere sahiptirler. Örneğin uçabilirler, rüzgarı kontrol edip fırtına çıkarabilirler, semender gözü, kurbağa ayağı, köpek dili, kertenkele bacağı gibi garip şeyleri kaynatıp büyü yapabilirler, ayrıca bir anda ortaya çıkıp, bir anda yok olabilirler. Hepsinden önemlisi geleceğe dair doğru veya yanlış kehanette bulunabilirler. Yani Shakespeare'in cadılar Kral James'in insanları kandırıp onları kötülüğe sürükleyen cadılarından da korkunçturlar. Belki de bu yüzden Shakespeare'in cadıları seyirciyi hemen etkisi altına alırlar. Bu farklılıklarından ötürü belki de, Shakespeare Macbeth'in asıl metninde hiç 'cadı' kelimesini 'witch' kullanmaz. Onlar için 'weird sisters' der. İngilizcedeyseniz

weird'in iki anlamı vardır. Eskiden 'weird' kader anlamına geldiği için bazı eleştirmenler bu cadıları kaderin temsilcileri saymışlardır. Cadıların bazı kehanetlerde bulduklarını düşünürsek bu yargı doğru olabilir ancak unutmamalıdır ki Macbeth'e Kralı öldürmesini söylemez cadılar. Ayrıca; onların dediklerinin tamamının doğru olması Macbeth'in işlediği suçu çok hafifletir ve oyunu basitleştirir. Oysaki cadılar Macbeth'in içindeki hırsı gün yüzüne çıkarmışlardır. Macbeth Bonquo'nun yaptığı gibi cadılara inanmayıp onların şeytanın bir hilesi sayabilirdi. Fakat o inanmayı daha doğrusu kehanetleri gerçekleştirmeyi seçmiştir. Aynı zamanda 'weird' kelimesi garip anlamına da gelmektedir. Issız bir fundalıkta bir anda ortaya çıkmaları, kehanetlerde bulunmaları ve su kabarcıkları gibi kaybolmaları son derece gariptir. Dış görünüşleri de son derece gariptir. Bonquo bunu çok güzel anlatır. Kupkuru, acayip kılıklı, yarık cizik parmaklı ve kadın gibi görünmelerine rağmen sakallıdırlar. Kesinlikle insana değil de 'in misiniz cin mi?' diyerek doğa üstü bir varlığa benzetmiştir. Shakespeare 'weird' kelimesini hangi anlamda kullanırsa kullansın, cadılara davranışları ve dış görünüşleri bakımından bir cadı havasını verdikten sonra; cadıları hem kaderin habercileri, hem yeryüzündeki kötülüğün temsili, hem de Macbeth'in bilinç altındaki isteklerinin bir belirtisi olarak göstermiştir. Cadıların ne olduklarının tam olarak bilinmemesi onları daha da ilgi çekici ve korkunç yapar. Bu yüzden Macbeth oynanırken cadılar çok gerçekçi ayrıntılarla sahneye aktarmamalıdır. Shakespeare'in bir çok oyununu sahneye koyan Margaret Webster'e göre; cadı rolünü oynayanların vücutlarını mümkün olduğunca az görmeli seyirciler. Elle tutulur, gözle görülür birer biçimden fazla, kıvranan birer gölge, birer silüet haline girmeli onlar. Ellarının, başlarının hareketleri belli belirsiz kalmalı. Bütün oyun boyunca uğursuzluğu ve kötülüğü canlandıran sesleri, kaya oyuklarından yansıyormuş, rüzgara karşı çınlıyormuş duygusunu vermeli.

MACBETH

Macbeth Kral Duncan'la kardeş çocuklarıdır, aynı zamanda Lady Macbeth'in de kocasıdır. Oyunun başlarında Macbeth sadece Glamis Beyi'dir ve yiğit bir komutandır. Öyleki Krala karşı ayaklanan Macdonwald'ı bir vuruşta ikiye bölmüş ve Cowdor Beyi ile Norveç Kralının ordusunu yenmiştir. Cadılarla karşılaşmadan önce Macbeth; 'bundan kötü, bundan iyi bir gün yaşamadım' der. Theodore Spencer' a göre henüz

Macbeth; ne iyidir ne de kötü. İçindeki iyilik gelişebileceği gibi kötülük de gelişebilir. Daha sonra cadılarla karşılaşan Macbeth, cadıların kehanetlerini duyunca korkuya kapılmışçasına sarsılır. Öyle ki arkadaşı Bonquo bile onun bu kadar etkilenmesine şaşırır. Macbeth'in bundan sonraki karakterinin gelişimini anlamak için, neden bu kadar şaşırdığını anlamak lazımdır. Cadıların söyledikleri Macbeth'in bilinç altındaki düşüncelerini, hırslarını ortaya çıkarmıştır. Cowdor Beyliğinin ona verildiğini öğrendiğindeyse, Kral olma umudu ve isteği daha bir artar Macbeth'in. Daha o zamanlarda Duncan'ı öldürebileceğini anlarız sözlerinden. 'Adam öldürmek bir kuruntu henüz kafamda' der ama aklına adam öldürebileceği gelir Macbeth'in. Cadıların kehanetine inanmayı seçen Macbeth'in, bundan sonra karakterinin kötü yönde geliştiğini görürüz. Gerçi bir ara vazgeçer Kral Duncan'ı öldürmekten. Kralın ona verdiklerine yetinmek ister. Ama onu tek korkutan şeyin de kendi yükselme hırsı olduğunu bilir. 'Bir insana yaraşan her şeyi yapmaya varım. Ondan ötesini yaptım mı insan olmaktan çıkarım' der. Yapmayı düşündüğü şeylerin insanlık dışı olduğunu farkındadır. Ama bu düşünceler beynine saplanmıştı bir kere. Hayal gücü çok güçlüdür Macbeth'in. O kadar ki zaman zaman bu hayal gücü ona hem acı verir hem de onu uyarmaya çalışır. Aslında bir bakıma vicdanın sesidir onun hayal gücü. Kral Duncon'un büyük oğlu'nu tahtına varis gösterdiğini duyunca Kral'ı öldürme isteği tekrar belirir. Kral Duncon'un Macbeth'in evinde misafir olduğu gece bu isteğini gerçekleştirmeye karısı Lady Macbeth'in de kışkırtmalarıyla ikna olur. Ancak yapacağı işten yine de korkar Macbeth. O güçlü hayal gücü devreye girer ve sapı kendine dönük bir hançer görür önünde. Hayal gücünün yarattığı bu hançeri tutamaz Macbeth ve kendi hançerini tutmaya çalıştığı da hançerde kan lekeleri görür. Bu hayal gücü sayesinde Macbeth seyircinin gözünde sıradan bir katil gibi değildir. Korkuları, gördüğü hayal ürünü şeylerle gün yüzüne çıkar. Vicdanı onu hiç bir zaman rahat bırakmaz. Gerçeklik duygusunu iyice kaybeden Macbeth, öyle bir psikolojik duruma düşer ki, kendi dediği gibi 'olmayan' şeyler gerçek halini alır onun gözünde. Kral Duncan'ı öldürdükten sonra 'Macbeth uykuyu öldürdü' diye sesler duyar. Yine vicdanı yani hayal gücü ona aslında kendi huzurunu öldürdüğünü söylemektedir. Artık uyku bile uyuyamaz. Sonra da öldürdüğü arkadaşı Bonquo'nun hayaletini görür. Aslında onun bilinç altı, bilinç üstünden daha dürüsttür. İçindeki sese kulak verse belki de şerefli bir insan olarak yaşayabilecektir ama o bilinç altının ona oynadığı bütün bu oyunlara rağmen yükselme

hırsının peşinden koşmaya devam eder ve git gide daha çok cinayet işler. Böylece kendi sonunu hazırlar.

BONQUO

Bonquo da Macbeth gibi Kral'ın akrabası aynı zamanda Macbeth'in de arkadaşıdır. Shakespeare Bonquo'yu özellikle kötü göstermek istememiştir. Çünkü Bonquo o zamanın Kralı I. James'in atası sayılırdı. Aynı yolda yürüyen bu iki arkadaşın karakterlerinin bu kadar birbirinden ayrılmasını; eleştirmenler tamamen Krala yapılan bir iltifat olarak açıklamışlardır. Bonquo ve Macbeth düşmanı beraber yenerler. Yiğitçe çarpışırlar. Bu sebeple Bonquo'da Macbeth gibi yiğit bir askerdir. Dönüş yolunda beraber cadılara rastlarlar. Cadılar ona da kehanette bulunurlar. Kral olamayacağını ama soyundan Krallar yetişeceğini söylerler. Bonquo bu sözlerle mutlu olur sadece. Macbeth gibi inanmaz cadılara. İşte dürüst Bonquo ile Macbeth'in karakterleri burada ayrılmaya başlar. Onun için onların söyledikleri sadece hoş sözlerdir. Bu sebeple inanmamalıdır onların her sözüne.

'Onların her dediğine inanırsan,
Cowdar Beyliğiyle yetinmez,
Kral olmak sevdasına düşersin.
Başımızı derde sokmak için,
Şeytanın doğru da söylediği olmaz mı bize?
Yalansız bir iki yemle avlayıp bizi
Sürükler kalleşçe uçurumlara.'

Der dürüst Bonquo, ve aslında çok yerinde bir uyarıda bulunur Macbeth'e. Kıskançlığı da yoktur Bonquo'nun. Machbet'e Cowdar Beyliği ünvanı verildikten sonra;

'Yeni şerefler, yeni urbalar gibi geldi Macbeth,
Üstüne oturmadılar henüz, giyildikçe otururlar.'

Diyerek arkadaşının her ne kadar şimdi olmasa da, zamanla bu görevin de üstesinden geleceğini söylemiştir. Cadıların kehanetleri doğru çıkmaya başladıkça Bonquo tedirgin olmuştur. O akşam Macbeth'in evindeyken de sanki kötü birşeyler olacağını sezmiş gibi hem uyumak istemez hem de üzerine ağır bir uyku çöker. Macbeth ile konuşurlarken Macbeth ona yanında olursa ileride şan ve şerefının artacağını söyler. Onun ise böyle şeylerde gözü yoktur. Yine yaklaşan kötü şeyleri sezmiş gibi 'artacağına azalması da' der. Bonquo'nun Macbeth gibi hırsları yoktur. Alnının ak kalmasını istemektedir. Ama yine de Bonquo tamamen suçsuz mudur? Prof. Mina Urgan, Bonquo'yu suçlu bulur. Yaptığı eylemler yüzünden değil ama sustuğu için suçludur. Çünkü Macbeth'in cadılarla karşılaşmasını bir tek o bilmektedir. Haklı olarak Macbeth'den kuşkuluyor ama yine de susuyordur. Bu sebeple Bonquo'yu Macbeth'in pasif suç ortağı sayar. Bonquo kehanetlerin doğru çıktığını gördükçe bir yandan sarsılır ama bir yandan da kendi çocuklarının kral olma umudu kaplar içini. 'Neden sana dedikleri çıksın da, bana dedikleri çıkmasın' der. Bu ihtimal yüzünden arkadaşı Macbeth düşman olur Bonquo'ya. Oğlunu elinden kaçırma da, sevgili arkadaşını öldürtür.

DUNCAN

İskoçya'nın Kralı, Macbeth'in akrabasıdır. Sevimli, yaşlı bir adamdır. Hatta Lady Macbeth onu kendi babasına benzetir. Macbeth'in onu öldürdüğü sırada; 'Kendim bitirirdim işini, uyurken babama benzetmeseydim' der. Ayrıca çok cömerttir Duncan. Macbeth'in evine gittiğinde, hizmetlilere bahşişler ve Lady Machbet'e elmas hediye eder. Tek kötü yanı vardır bu kralın. İnsanlara fazlaca güvenmektedir. Nitekim Cowdar Bey'ne çok güvenmiş ancak ihanete uğramıştır. En güvendiği, överek göklere çıkardığı Macbeth'se onun uykusundayken kalleşçe canını alacaktır. Shakespeare Duncan'ı iyi ve sevilen bir Kral olarak anlatmıştır. Eğer Shekespeare Kralı kötü bir karakter olarak çizseydi, Macbeth'in onu öldürmekle işlediği cinayet bize o kadar kötü görünmeyecekti. Oysa ki dramın güçlenmesi bakımından bu cinayet son derece haksız olmalı ve tek sebebi Macbeth'in kendi yükselme hırsı olmalıydı. Ayrıca Macbeth'in gözünde Kral suçludur; çünkü tahtına henüz reşit olmayan kendi oğlunu varis göstermiştir. Tahtın babadan oğula geçmesi gibi bir kuralın henüz olmadığı o dönemde

Macbeth belkide kendinin haksızlığa uğradığını düşünmüştür. Bu sebeple Duncan herkesin gözünde iyi bir Kral olmasına rağmen Macbeth ve dolayısıyla Lady Macbeth'in gözünde sadece bir engeldir.

MOLCOLM

Kral Duncan'ın tahtına varis gösterdiği oğlu.

Macbeth'in kana susamışlığı ve zalimliğine karşı, Shakespeare Malcolm'u çok genç olmasına rağmen, zeki ve bilge bir insan olarak göstermiştir. Her ne kadar kardeşiyle beraber babasının cinayetinin üstlerine kalma korkusuyla vatanlarından kaçıp, başka ülkelerin krallıklarına sığınsalar da ülkelerinden vazgeçmemişlerdir. Malcolm, bütün bu olayların ardında Macbeth'in olduğunu farkındadır. Ancak hakkını savunabilmesi için uygun şartları beklemiştir. Onu aramaya gelen Macduff'a bile hemen güvenmemiş, önce onun dürüstlüğünü denemiştir. Bu da onun ne kadar ihtiyatlı ve akli başında olduğunu gösterir.

MACDUFF

Soylu Beylerden biri. Kral Duncan ile çok yakın. Çünkü Kral Duncan, Macbeth'lerin evinde kaldığında kendisini sabah uyandırmaları için Macduff ve Lennox'u görevlendirir. Bu sebeple Kralın öldürüldüğünü ilk Macduff görür ve herkese haber verir. Macduff Krala bağlı bir adamdır. Kral'ın öldürüldüğünü görünce çok üzülür, o günü mahşer günü olarak niteler. Macduff akıllı bir adamdır. Macbeth'in taç giyme töreni için herkes Scone'a giderken o onlarla gitmez ve Fife'ye gideceğini söyler. Macduff bu yüzden diğer beylerden ayrılır. Diğer beyler Kral'ın ölümünde bir gariplik olduğunu sezseler de, Macbeth'in ardından giderler ama Macduff onlara katılmaz. O kendi yolunu çizer. Bu sebeple cesurdur da. Macbeth'in verdiği yemeğe de katılmaz. Macbeth'in yanında olmaması ve cadıların da Macduff'a dikkat et demelerinin ardından Macbeth, Macduff'a düşman olur. Öyleki Macduff evinde yokken, Macduff'un evini basar ve masum karısını ve çocuklarını öldürür. Lady Macduff da kocasının kendilerini soktuğu bu durumdan ötürü Macduff'a çok kızgındır. Onu aptallıkla, yuvasını korumamakla suçlar. Macduff ne kadar doğru bildiği şeyi yapsa da maalesef kendi

ailesini Macbeth'e karşı koruyamamıştır. Macduff İngiltere'ye kaçan Duncan'ın oğlu Malcolm'un yanına gitmiştir. Onu; ülkesine dönüp, Macbeth'i devirip Kral olması için ikna etmeye çalışır. Ancak Malcolm onun daha kötü bir kral olabileceğini söyler. O zaman vatanına bağlı ve sürekli vatanının iyiliğini düşünen Macduff kara bahtlı milleti için çok üzülür ve öfke duyar. Onun bu üzüntüsünü ve öfkesini gören Malcolm, Macduff'a güvenir ve biraz önce söylediklerinin gerçek olmadığını açıklar. O sırada gelen Ross; Macduff'a, Macbeth'in ailesini öldürdüğü haberini verir. Macduff ailesinin başına gelenler için kendini suçlar ve Macbeth'i; İskoçya'nın zebanisini, karşısına çıkarması için Tanrı'ya dua eder. Zaten Macbeth'in ölümü de Macduff'un elinden olacaktır. Çünkü o normal yollarla annesinden doğan biri değildir. Annesinin karnı yarılarak çıkartılmıştır. Böylece Macbeth'in olmaz diye düşündüğü cadıların kehanetlerinden sonuncusu da gerçek olacaktır. Çünkü cadılar Macbeth'e insandan doğma hiçbir varlığın onu öldüremeyeceğini söylemişlerdir. Macbeth'de böyle bir varlığın olamayacağını düşündüğü için öldürülemeyeceğine çok inanmıştır. Ancak Macduff onun bütün bu inancını boşa çıkarır. Sonunda yiğit Macduff, Macbeth'in kellesini alarak hem ailesinin, hem de İskoçya'nın öcünü alır.

LADY MACDUFF

Yiğit Macduff'un karısıdır. Macbeth günahsız olan Lady Macduff ve çocuklarını Macduff'un ihaneti yüzünden öldürtür. Lady Macduff; başka bir soylu olan Ross'dan kocasının kaçtığını duyunca çok kızar ve onun bu yaptığının çılgınlık olduğunu düşünür çünkü insan kendi yuvasını korumalıdır her şeyden önce. Kocasının onları sevmediğini düşürür. Kocasının gitmekle onları ne gibi bir durumun içine soktuğunun farkındadır. Bu sebeple çocuğu'na babasının öldüğünü söyler. Çocuk inanmasa da artık Lady Macduff için, onları orada bir başlarına bırakmakla; Macduff ölmüştür. Onun kaçmasını söyleyen haberci'nin ardından kaçmaz belki ama; kötülüğü baş tacı edip, iyiliği çılgınlık sayan bu dünyaya kızar. Ama yine de onun bu doğru düşüncelerinin hiç bir işe yaramayacağını farkındadır. Kötülük etmese de elinden bir şey gelmemektedir.

MACDUFF'UN OĞLU

Lady Macduff ve Macduff'un oğludur. Çok akıllı ve hazır cevap bir çocuktur. Durumu çok güzel analiz eder. Annesi; babasının öldüğünü söylediği halde, annesinin ağlamamasından, söylediklerinin yalan olduğunu anlar. Korkusuzdur da. Babası öldüğü için nasıl yaşayacağını soran Lady Macduff'a; kuşlar gibi ne bulursa onu yiyerek yaşayabileceğini söyler. Ancak çocukların olabileceği kadar dürüst ve doğrucudur. Verdiği cevaplarla annesini bile şaşırtır. Ettiği yemini bozan hainlerin, namuslular tarafından asıldığını söyleyen annesine, hainlerin budala olduğunu söyler. Çünkü hainler o kadar çoktur ki bu dünyada, onlar birleşip namusluları asabilirler pekala. Shakespeare bu çocuğun ağzından, dünyada yalancılardan, doğru söyleyenlerden çok daha fazla olduğunu çok güzel vurgulamıştır. Çocuk katiller tarafından yakalandığında yine bir büyükten daha bile erdemli davranarak annesinin onu kurtarmasını değil, kaçmasını kendi canını kurtarmasını ister. Bu da seyircinin ona duyduğu sempatiyi göklere çıkarır.

ROSS

Soylu Beylerden biri. Lady Macduff'a dayımın kızı der. Bu sebepten Lady Macduff'un akrabası. Malcolm ona soylu bir yiğit diyerek onu över. Ross aslında bir çeşit habercidir. Çünkü önemli haberleri genelde ilk onun ağzından duyarız. İlk; Macbeth ve Bonquo'nun savaştaki başarısını Kral Duncon'a o haber verir. Daha sonra Kral'ın Macbeth'e, Cowdar Beyliği'ni verdiği haberini, Macbeth'e; o ulaştırır. Lady Macduff'a; kocasının kaçtığını yine o söyler. Macduff'a karısının ve çocuklarının Macbeth tarafından öldürüldüğü haberini getirir. En son olarak İngiltere Kralı Siward'a oğlu genç Siward'ın ölüm haberini verir. Ross başlarda Macduff gibi Macbeth'in karşısında değildi. Macbeth taç giyme töreni için Scone'a gittiğinde o da oraya gideceğini söyler. Ancak zaman içinde Macbeth'in zorbalıklarını gördükçe saf değiştirerek Macduff ve Malcolm cephesine geçer. Olaylar sonrasındaki durumları ve duyguları çok güzel anlatır. 'Anamız değil, mezarımız oldu artık İskoçya' der.

KAPICI

Macbeth'lerin şatosunda çalışan, kapıları açmakla sorumlu adamdır. Oyunun en heyecanlı yerinde karşımıza çıkar. Kral Duncan'ın öldürüldüğünden habersiz Macduff ve Lennox kapıları vururlar. Kapıcı çok sarhoştur ve kendi kendine bir oyun oynar. Kendinin cehennem kapıcısı olduğunu hayal eder ve kapı her vurulduğunda içeriye bir günahkarı alır. Aslında birazdan gerçekten de Macbeth'in evi cehenneme dönecektir ama kapıcı bunu henüz bilmiyordur. Kapıcı sahnesi eleştirmenler tarafından Shakespeare'in en çok tartışılan sahnelerinden biridir. Oyunun en heyecanlı yerinde niye böyle bir bölüm var, kapıcı niçin sarhoştur, bu sahneyi gerçekten de Shakespeare'mi yazmıştır konuları oyunun yazıldığı dönemden beri en çok tartışılan konulardandır. Mina Urgan'a göre bu konuyla ilgili en güzel yorumu 1823'de yayınladığı 'On the Knocking at the Gate in Macbeth' adlı denemesiyle Thomas de Quincey yapmıştır. Bu yorumda De Quincey, Macbeth ile karısının yaptıklarının, bizi insanlar dünyasından uzak, karanlık bir cehenneme sürüklediğini anlatır. Bizi gerçeklere bağlayan bütün bağlar sanki artık kopmuş, bir çeşit boşluğa düşmüşüzdür. İşte tam o sırada kapıya vurulmasıyla bu karanlık cehennemden ayrılır, insan yüreğinin ve insan nabzının yeniden attığını duyar, gerçekler dünyasına geri döneriz. Bu korkunç duraklamadan sonra, normal hayatın yeniden başladığını anlarız. (43 syf) Ayrıca kapıcının içeri aldığı adamlar o dönemin bilinen suçlarını yansıtmaları bakımından çok gerçekçidir. Sarhoş kapıcının bilge bir tarafı da vardır. Hem oyuncu, hem hayalperest bu kapıcı; en son olarak içkinin zararlarından bahseder. Shakespeare burada bizlere biraz akıl veriyor gibidir. En son Macduff ve Lennox'u içeri alan kapıcıyı bir daha göremeyiz.

LENNOX, MENTEITH, ANGUS, CAITHNESS

İskoçyalı diğer soylulardır.

FLEANCE

Bonquo'nun oğludur. Babası karanlıkta üç katil tarafından öldürülürken o kaçmayı başarır.

HECATE

Cadıların başıdır.

4. LADY MACBETH KARAKTERİNİN İNCELENMESİ

Macbeth'in karısıdır.

Shakespeare, bilindiği gibi Macbeth'in konusunu, Holinshed'den almıştır. Ancak bu vakainamede Lady Macbeth hakkında yani Donwald'ın karısı hakkında çok az bilgi vardı. Vakainame de, onun; kocasının bu işi göze alması için çok fazla üstüne düştüğünden, çünkü kraliçe olmak için yanıp tutuştuğundan bahseder. Shakespeare sadece bu kısacık cümleden yola çıkarak eşsiz Lady Macbeth karakterini yaratır.

Lady Macbeth'i ilk defa birinci perdenin beşinci sahnesinde, Inverness şatosunda; kocasından gelen mektubu okurken görürüz. Kocasının mektubunda cadılarla karşılaşmasını ve gizli isteklerini Lady Macbeth'e anlatmıştır. Demekki Macbeth karısını kendisine çok yakın görmekte, onun düşüncelerine değer vermektedir. Lady Macbeth mektubu okuduğu an; kocasına bu isteklerini gerçekleştirebilmesi için yardım etmeye karar vermiştir. Ona göre kocasının yükselme hırsı vardır ancak bunu gerçekleştirecek kararlılığı ve gücü yoktur. Kocasının hiç bir şey yapmadan hakkı olmayan tahta oturmak istemektedir. Lady Macbeth'se dalavere yapmadan bunun imkansız olduğunu düşünmektedir. Bu yüzden kendi gücünü ve kararlılığını kocasına akıtmak ister. Bunu yapabilmesi içinse kadınlığından, anneliğinden kurtulmak ister. Ana sevgisinin sembolü olan sütünün bile zehire dönmesini ister. Cinayet elçilerini, kötülük yılanlarını, karanlığı çağırır ki; bu çıktığı yolda bir ışık sızıp da 'dur, yapma' diyemesin ona. Lady Macbeth'in kocasına yardım edebilmesi için böyle evrim geçirmesi

gerekmektedir. Çünkü nihayetinde o bir kadındır ve zayıftır ama çok sevdiği kocasının hayallerini gerçekleştirebilmesi için bunları yapmak zorundadır. Daha sonra içeriye giren Macbeth'e kralın ne zaman döneceğini sorar. Ertesi gün cevabını veren Macbeth'e öyle bir günün asla doğmayacağını söyler. Macbeth allak bullak olsada Lady Macbeth'e karşı gelmez. Karısının iradesine boyun eğmiştir artık. Kral Duncan misafiriğe gelir, Lady Macbeth'e hoş sözler iltifatlar yağdırır. Lady Macbeth de ona benzer güzellikte cevaplar verir. Oysaki o akşam Duncan'ı öldürmeyi planlamaktadır. Bu davranışı çok iki yüzlü bir davranıştır Lady Macbeth'in. Macbeth'in de öyle olmasını ister. Bu yüzden;

'Yüzünden lekesiz bir çiçek ol,
İçinden zehirli bir yılan.'

Der Macbeth'e. Öyle de davranır. Macbeth bir ara Duncan'ı öldürmekten vazgeçer. Fakat Lady Macbeth öyle kışkırtıcı sözler eder ki; Macbeth'i tekrar ikna etmeyi başarır. Macbeth'i döneklilikle suçlar. Böyle döneklilik bir insanın sevgisine de inanmam diyerek Macbeth'in ona olan sevgisini bile eleştirir. Macbeth;

'Bir insana yaraşan her şeyi yapmaya varım
Ondan ötesini yaptım mı insan olmaktan çıkarım'

diyerek yapmayı düşündükleri şeyin insanlık dışı olduğunu söylese de; Lady Macbeth onun daha da üstüne giderek verdiği sözü verirken insansa, şimdi de gerçekleştirmek için daha bir insan olmasını söyler. Hatta sözünden dönen kendi yavrusu olsa onun beynini ezeceğini söyler. Böylece tereddüte düşen Macbeth'i bir kez daha ikna eder. Cinayetin planlarını da Lady Macbeth yapar. O zaman Macbeth karısının gücüne hayran kalır ve ona yalnız erkek çocuk doğurmasını söyler.

İkinci perdenin ikinci sahnesinde Macbeth Kralı öldürmüş ve Lady Macbeth'in yanına gelmiştir. Macbeth öldürürken yan odadaki Malcolm ve Donalbain sanki cinayeti hissetmişler gibi 'Allah'ım bizi koru' demişlerdir. Macbeth'se Amin diyememiş, Allah'a sığınamamıştır. Bu düşüncelerini Lady Macbeth'e anlatmış, Lady Macbeth'se bunları düşünmesine kızmıştır.

‘Böylesine düşünmeye gelmez bu işler,
Aklını kaçıtır insan, demiştir.’

Gerçekten de henüz bunları düşünmeye başlamamıştır Lady Macbeth ama insanın bunları düşündükçe aklını kaçırabileceğinin farkındadır. Zaten daha sonraları kendisi de bunları düşünerek aklını kaçıracaktır. Macbeth yanlışlıkla kralı öldürdüğü hançerleri aşağı indirir, ama onları tekrar yukarı götürececek gücü bulamaz kendinde. Onun yerine Lady Macbeth hançerleri yukarı götürür ve kralın kanını elleriyle nöbetçilerin yüzlerine sürer. İşte şimdi onun da elleri kana bulanmıştır. Macbeth’e ellerindeki tanığı yıkamasını söyler ama artık kendi ellerinde de bu cinayetin tanığı olan kan vardır. Lady Macbeth artık sürekli ellerindeki tanığı çıkarmaya çalışacak, ona sular yetmeyecektir. Elleri aynı olsa da yüreğini bembeyaz edememektedir Macbeth gibi. Utanmaktadır. Çünkü insani duyguları uyanmaya başlamıştır.

Kral Duncan’ın ölüm haberi bütün şatoya yayıldığında Lady Macbeth bayılır. Lady Macbeth’in burada gerçekten mi yoksa yalandan mı bayıldığı pek bilinmemektedir. Bazı eleştirmenlere göre yalandan bayılan Lady Macbeth, bazılarına göre sınırları fazla gerildiğinden gerçekten bayılmıştır. Lady Macbeth’in karakteri bakımından çok önemli olan bu sahnenin yorumu, bu sebeple oynayacak oyuncuya bırakılmıştır.

Üçüncü perdenin ikinci sahnesinde Lady Macbeth kendi kendine konuşur.

‘Kendini boşuna harcamış olur insan,
Dilediğine erer de sevinç duymazsa.
Yıktığın hayat kendininki olsun daha iyi,
Yıkmakla kazandığın şey kuşkulu bir mutluluksa.’

Lady Macbeth dilediğine ermiş, Kraliçe olmuş daha doğrusu kocası Kral olmuştur ama mutlu olamamıştır. Burada Lady Macbeth’in psikolojisinin artık tamamıyla değişmeye başladığını görüyoruz. Lady Macbeth’in o çelik gibi iradesi kırılmış, yıktığı Duncan’ın hayatı neticesinde hiç bir mutluluk alamamıştır. Dertlidir ama kocası yanına geldiğinde üzüntülerini gizler ve kocasını motive etmeye devam eder. Suratını asmasını, keyifli

olmasını öğütler. İkisi de aynı derecede mutsuzdur ama tek farkları vardır, Lady Macbeth bunu dışarı vurmaz.

Macbeth Bonquo'yu öldürmeyi planladığını karısına söylemez. Onun masum bilmezliği ile kalmasını istemektedir. Kötülüğün kötülükle sağlandığını düşünen Macbeth karısını bu kötülüklerden uzak tutmak ister. Birinci cinayeti planlayan Lady Macbeth artık sadece pasif bir izleyicidir.

Üçüncü perdenin dördüncü sahnesinde Macbeth verdiği şölende Bonquo'nun hayaletini görüp, onunla konuşmaya başlayınca Lady Macbeth durumu idare etmek için kocasının böyle bir hastalığı olduğunu söyler. Ancak Macbeth çok ileri gidince, herşeyi açıklayacağından korkan Lady Macbeth herkese yol verir. Duruma hakim olmaya çalışan Lady Macbeth'in o çelik gibi iradesinin sonudur bu. Birbirlerine ne kadar yardımcı olmaya çalışsalar da bu iki yüce insan yaptıklarının vicdan azabıyla yavaş yavaş çökmektedirler. Macbeth;

'Öylesine kan içinde yüzüyorum ki artık,
Geri gitsem de bela, ileri gitsem de'

diyerek içinde bulunduğu durumu anlatır. Lady Macbeth'se ona gerekenin uyku olduğunu söyler ancak. Uyku aynı zamanda huzur demektir. Ancak Macbeth Duncan'ı öldürdüğünden beri ne uykuları, ne de huzurları vardır. Kendi huzurlarını, rahatlarını yok etmişlerdir.

Beşinci perdenin birinci sahnesinde Lady Macbeth'i son kez görürüz. Lady Macbeth artık tamamen aklını kaçırmıştır. Eve hekim gelmiştir. Kocasının uyumasını tavsiye eden Lady Macbeth'in kendisi uyuduğunda uyurgezer bir şekilde ortalarda dolaşmaktadır. Yanında sürekli bir mum bulunmasını istemiştir. Demekki karanlıktan korkuyordur. Duncan'ı öldürmeden önce istediği karanlık şimdi onu rahatsız ediyordur. Hizmetli kadın hekime onun uykusunda kalkıp masaya oturup bir şeyler yazdığını, mühürlediğini söyler. Aynı zamanda da kendi kendine konuştuğunu anlatır. O sırada Lady Macbeth uyurgezer bir şekilde görünür. Elindeki kan lekesini çıkartmaya çalışıyor, bu sırada da kendi kendine, kocası karşısındaymış gibi onunla konuşuyordur. Ancak konuştuğu herşey işledikleri günahları gün yüzüne çıkarır. Hekim onun kalbindekileri döküp rahatladığını söyler. Hizmetli kadınsa, göğsünde onun gibi bir

yürek olacağına, bütün bedeninin kirlere batmasını tercih ettiğini söyler. Gerçekten de Lady Macbeth'in yüreği kirlere, çamurlarla kaplanmıştır. Artık ona gereken hekim değil bir rahiptir. Hekim Lady Macbeth'in ne kadar vahim bir durumda olduğunu anlayarak hizmetli kadına; onun canına kıymaması için, daha fazla dikkat etmelerini öğütler. Ancak beşinci sahnede bütün bu öğütlere rağmen Lady Machbet'in kendini öldürme yolunu bulduğunu anlarız.

4.2 MİNA URGAN'IN LADY MACBETH YORUMU

Tragedyanın başlangıcında duygulanmak acımak nedir bilmiyormuş gibi davranan bu çelik iradeli kadının nasıl bu hale düştüğünü anlamaya çalışırsak, kocası ile onun arasındaki büyük psikolojik ayrılıkları da iyice belirtmiş oluruz. Herşeyden önce şunu unutmamalı ki Holinshed'e göre çok haris bir kadın olan ve tahta oturmak isteğiyle yanıp tutuşan Lady Macbeth: Shakespeare'in tragedyasında kendi yararına hiçte haris değildir aslında. Onun hırsı tahta kendi oturmak değil, kocasını oturtmaktır. Kocasını cinayet işlemeye kışkırtırken sevdiği erkeğin yararına davrandığını sanması bu bakımdan kendine örnek bir eş sayabilmesi istihza ile dolu bu eserin en acı olaylarından biridir. Dikkatimizi çeken ikinci nokta, Macbeth'in karısından çok daha çapraşık dolayısı ile çok daha ilginç bir kişi oluşudur. Tragedyanın başlangıcında ne tam anlamı ile iyi ne de tam anlamı ile kötüdür Macbeth. Çoğu kişiler gibi iyilikle kötülük arasında kararsız bocalayan bir insandır. Onu bu tragedyanın gerçek kahramanı saymamızın ona yakınlık duymamızın ona acımamızın nedeni de budur zaten.

Bir yandan onuru, dürüstlüğü, insanlığı vardır. Duncan'ı öldürmekle bütün bu soylu yönlerini bir kalemde yıkacağını bilir. O canlı ve geniş hayal gücü de işleyeceği cinayetin bütün iğrençliğini gözünün önüne serer, onu hep uyarır. Öte yandan cadıların kehanetlerini dinledikten sonra büsbütün artan iktidar hırsı onu fenalığa doğru boyuna sürükleyip durur. Bu yüzden bir bakarsınız, Macbeth karar verir; bir bakarsınız cayar verdiği iyi ya da kötü karardan, böylece hiç şüphe yok ki karısı onu kötülüğe kışkırtmasa daha doğrusu ona düpedüz baskı yapmasa Macbeth içindeki kötü hırsları kontrol altında tutabilecek gizli isteklerini gerçekleştirmek için hiçbir zaman cinayete kadar gidemeyecektir. Kocasından çok daha basit olan Lady Macbeth'in ise hayattaki tek amacı sevdiği erkeğin yükselmesi, kral olmasıdır. Bu amacı gerçekleştirmek için de

en ağır hakaretlerden tutunda en kadınca cilvelere kadar her çeşit çareye başvurabilen çelik gibi sağlam iradesini kullanır. Böylece işledikleri ile cinayette Lady Macbeth önderlik eder, Macbeth de istemeye istemeye onun peşinden gider, onun suç ortağı olmak zorunda kalır. Gene kocasından farklı olarak, Macbeth'e devamlı işkence eden o korkunç hayal gücünün en küçük bir izi bile sezilmez Lady Macbeth'de.

Boş düşüncelere, kuruntulara kapılmayan kafası, tamamıyla realist ve pratik bir şekilde işliyor gibidir. Hatta o bükülmez iradesiyle duygularını öylesine sıkı bir kontrol altına almıştır ki hiç duygusu olmadığı bile sanılabilir ilkin. Yaşlı krala acımıyor, kendi evinde konuk olan bir adamı uykusunda öldürmenin iğrençliğini düşünmüyor bu cinayeti suçsuz hizmetkarlara yüklemekten çekinmiyordur; böylece kötü yolu seçmesine rağmen Macbeth'in acılarını her zaman benimseyen bizler oyunun ilk yarısında Lady Macbeth'e acımak şöyle dursun onu normal insanlık duygularından tamamıyla yoksun bir canavar olarak görürüz. Oysa iradesiyle bunları kendinden de başkalarından da gizlemesine rağmen Lady Macbeth'in de insanca bazı içgüdüleri kaygıları olduğu en başından beri bellidir. Doğuştan bir canavar olsaydı birinci perdenin beşinci sahnesinde cinayet işleyebilmek gücünü vicdan azabı duymamak gücünü kötü ruhlardan dilemez kadınlığından sıyrılması tepeden tırnağa korkunç bir zulümle dolması sütünün zehire dönmesi için bu kötü ruhlara dua etmezdi. Doğuştan bir canavar olsaydı ikinci perdenin ikinci sahnesinde ihtiyar Duncan'ı babasına benzettiği için onu öldüremediğini açıklamaz, cinayetten sonra da buhran geçiren kocasına böyle şeyleri düşünürse insanın delireceğini söylemezdi. İşte Macbeth ile karısı arasındaki başlıca fark bu düşünme meselesinde. Hayal gücü ayrıca kuvvetli olan Macbeth, Duncan'ı öldürmeden önce düşünüyor, korkunç kuruntulara kapılıyor, işleyeceği cinayetin bütün sonuçlarını gözlerinin önünde canlandırıyor. Düşünürse delireceğini bilen Lady Macbeth ise iradesi sayesinde kendi beyninde bir boşluk yaratıyor, hiç düşünmeden hemen harekete geçiyor ama ne çare ki insan ergeç düşünecek hatırlayacak işte o zaman baskı altında tuttuğu hayal gücü harekete geçtiği zaman, Lady Macbeth yıkılıyor Dover Wilson'un dediği gibi Macbeth yavaş yavaş yıpranırken, Lady Macbeth birden bire çöküyor.

Ama Lady Macbeth başlangıçta insanca duygularını gizlediği gibi kocası da dahil olmak üzere herkesten gizliyor yıkıldığını hatta Banquo'nun ölümünden sonraki ziyafette Macbeth kendini ele vermesin diye durumu idare etmek gücünü bile buluyor kendinde. Bu son gayretidir onun. Tragedyanın ilk yarısında ön planda olan Lady Macbeth, eserin

ikinci yarısında sahneyi kocasına bırakıyor, iyice siliniyor ortadan. Macbeth'in bundan sonra işleyeceği cinayetlerin suç ortagi olmaktan çıkıyor pasif bir seyirci haline geliyor. Zaten karı koca birbirlerinden artık iyice uzaklaşmışlardır. Derin bir sevgiyle birbirlerine bağlı olan bu kadınla bu erkeğin ayrı ayrı cehennemlerinde yapayalnız kalışları belki de bu acı tragedyanın en acı yönlerinden biridir. Bütün oyun boyunca vicdan azabının sözünü eden Macbeth sonunda vicdan azabının açtığı yara ile değil Macduff'ın kılıcının açtığı yara yüzünden ölüyor ama vicdan azabının hiç sözünü etmeyen vicdan azabının kendisini kemirdiğini ancak uykusunda ancak bilinç altı ile açığa vuran Lady Macbeth vicdan azabından kendi canına kıyıyor.

5. SONUÇ

Bu çalışma da Shakespeare'in Machbeth oyunu incelenmiş, oyundaki Lady Macbeth karakteri Stanislavki Metodu doğrultusunda analiz edilmiştir.

1605-1606 yıllarında yazıldığı varsayılan oyun; Shakespeare'in dört tragedyasından biri ve en kısa olanıdır. İki yüce insanın şeytana uyarak nasıl düştüklerinin anlatıldığı bu oyun aslında konusu itibariyle evrensel bir dramdır. İnsanın hırsları uğruna yanlış yollara sapabileceği; ancak kazandıklarının ona mutluluk yerine nasıl korkunç acılar getirebileceği çok güzel anlatılmıştır. İnsanın her şeyden kaçabileceği ancak kendi vicdanından, insani duygularından kaçamayacağı bir gerçektir. Shakespeare; karakterlerini yalnız kaldıklarında, kendi kendilerine konuşarak, onların iç dünyasını, psikolojilerinin nasıl değiştiğini, nasıl düştüklerini bizlere çok yakından göstermiştir. Bu bakımdan psikolojik dram da sayılabilecek bu oyunu, ve karakterleri çok yönlü değerlendirmeye çalıştım.

KAYNAKÇA

Kitaplar

- Adivar, H.E., 1943, *İngiliz Edebiyatı Tarihi*. İstanbul: Kenan Matbaası
- Burian, O., 1955, *Shakespeare*. Vedat Günyol (Der.) içinde. İstanbul: Varlık Yayınevi
- Greer, G., 2011, *Shakespeare*. Ankara: Dost Kitabevi Yayınları
- Kott, J., 1999, *Çağdaşımız Shakespeare*. İstanbul: Mitos Boyut Yayınları
- Oflazoğlu, T., 1977, *Shakespeare*. İstanbul: Cem Yayınevi
- Shakespeare, W., 2012, *Macbeth*, Sabahattin Eyüboğlu (Çev.), İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları
- Urgan, M., 1965, *Macbeth Bir İnceleme*. İstanbul: Çan Yayınları
- Urgan, M., 1960, *Shakespeare I*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları
- Urgan, M., 1970, *Shakespeare II*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları

Diğer Yayınlar

Elizabeth Dönemi. 2013. <http://www.belgeler.com/blg/2daz/elizabeth-dnemi> [25.04.2013]

Elizabeth Çağı.2013. http://tr.wikipedia.org/wiki/Elizabeth_Çağı [27.04.2013]

Macbeth. 2013. <http://forumneti.com/kitap-ozetleri/12919-macbeth-william-shakespeare-kitap-özet-i-lazım.html> [28.04.2013]